

ÜLKELERİN ÇÖP ATIK DUYARLILIĞI

F.ZEHRA SOYDAN
8/A - 41

-
- ✘ Dünya nüfusunun giderek artmasının ve tüketim alışkanlıklarının değişmesinin özellikle güçlü ekonomilerde toplam tüketimi artırması beklenmektedir. Bu durum kaynaklar üzerinde baskıyı artırarak çevre ve sağlık açısından olumsuz etkilere neden olmaktadır. Geri dönüşüm ekonomik fırsatlar yaratırken kaynak verimliliğine de katkı sağlamaktadır. Ayrıca ülkelerde geliştirilen atık politikaları, ikincil hammaddeler için yeni pazarların oluşmasına da neden olmaktadır.

Gelişmiş ülke uygulamalarına bakıldığında, atıkların %35-45 civarındaki kısmı hariç, kalan kısmının tümüyle geri dönüştürülerek ekonomiye kazandırıldığı görülmektedir. Örneğin ülkemizle paralel olarak AB'de hammadde ihtiyacının artışı ve AB'nin hammadde ithalat bağımlılığı göz önüne alındığında geri dönüşümün rolü daha çok ön plana çıkmaktadır. Avrupa ekonomisi yüksek düzeyde kaynak tüketimine dayanmakta olup 2020'ye yönelik tahminler AB'de kaynak kullanımının artmaya devam edeceğini göstermektedir. Avrupa'nın kaynak tüketimini belirleyen başlıca unsurlar ekonomik büyüme, teknolojik gelişmeler ve değişen tüketim ve üretim alışkanlıklarıdır.

AB'de kullanılan kaynakların yaklaşık üçte biri atığa ve emisyona dönüşmektedir. Kaynak kullanımı dünyanın diğer bölgelerinde de artmaya devam etmektedir. Bu durum ürün ve hizmet tüketiminin artmasından kaynaklanmaktadır. Yüksek kaynak tüketimi dünyanın tüm bölgelerinde çevre üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu baskılar arasında yenilenebilir olmayan kaynakların tükenmesi, yenilenebilir kaynakların yoğun kullanımı, ulaşım ve madencilik faaliyetlerine bağlı olarak su, hava ve toprağa yüksek emisyon yayılması ve ekosistemleri negatif etkileyen yüksek atık üretimi bulunmaktadır.

Geri dönüştürülmüş maddelerin hammadde ihtiyacının tamamını karşılaması ve hammadde talebini çözmesi mümkün değildir. Fakat gelişen geri dönüşüm pazarı ve ekonomik ve çevresel etkileri göz önüne alındığında geri dönüşümün yeşil ekonomide önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Geri dönüşümün yeşil ekonomideki yeri ve AB'nin geri dönüşüm ile elde ettiği ekonomik faydalara ilişkin temel bulgular şunlardır (EEA, 2011):

- Geri dönüşümden elde edilen gelirler giderek artmaktadır.
- Gelişen Asya ekonomisi ve AB direktifleri Avrupa'da geri dönüşümü artırmaktadır.
- Geri dönüşüm yakma veya depolamaya göre daha fazla istihdam oluşturmaktadır.
- Geri dönüşüm ekonominin gereksinim duyduğu kaynak ihtiyacının büyük kısmını karşılayabilir ve böylelikle kaynaklar üzerindeki baskıyı azaltır.

AB'nin ilk üyeleri ve Norveç, belediye atıklarının geri dönüşüm oranını hem ağırlık hem de yüzde olarak son 10 yılda önemli ölçüde artırmıştır. Fakat eski ve yeni AB üyeleri arasında geri dönüşüm istatistikleri açısından hala ciddi fark bulunmaktadır. Geri dönüşüm oranı genel olarak AB'nin ilk üyelerinde yüksektir. AB'nin ilk üyeleri ve Norveç için belediye atıklarının geri dönüşümüne ilişkin gelişmelerin takip edilmesi için 6 farklı grup belirlenmiş ve ülkeler buna göre sınıflandırılmıştır:

- Çok yüksek (>%50) geri dönüşüm oranı olan ve bu oranlarda düşükte olsa yıllık artış görülen ülkeler (>%0,25): Almanya, Belçika, Hollanda
- Yüksek (%40-%50) geri dönüşüm oranı olan ve 2000 yılından itibaren bu oranlarda düşükte olsa yıllık artış görülen ülkeler (>%0,5):Avusturya, Danimarka, Lüksemburg, Norveç, İsviçre
- Ortalama (%25-%40) geri dönüşüm oranı olan ve bu oranlarda çok yüksek yıllık artış görülen ülkeler (>%0,75):İrlanda, İngiltere
- Ortalama (%25-%40) geri dönüşüm oranı olan ve 2000 yılından itibaren bu oranlarda düşük ortalama yıllık artış görülen ülkeler (<%0,75):Finlandiya, Fransa.
- Düşük (%10-25%) geri dönüşüm oranı olan ve 2000 yılından itibaren bu oranlarda çok yüksek ortalama yıllık artış görülen ülkeler (>%0,75):İtalya, Portekiz.
- Düşük (%10-25%) geri dönüşüm oranı olan ve 2000 yılından itibaren bu oranlarda düşük yıllık artış görülen ülkeler (<%0,75):Yunanistan, İspanya

Çizelge 1: AB geri dönüşüm hedefleri

	Yıl	Geri Kazanım Hedefi	Geri Dönüşüm Hedefi	Toplama Hedefi
Ambalaj atığı	2008	%60	%55	-
Ömrünü tamamlamış araçlar	2015	%95 (yeniden kullanım dahil)	%85 (yeniden kullanım dahil)	%100
Atık elektrikli ve elektronik eşyalar (AEEE)	2012-2015	%70-80 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	%50-80 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	Kişi başı yıllık en az 4 kg (evsel)
	2016	%75-85 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	%50-80 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	%45
	2019	%75-85 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	%50-80 (oran AEEE kategorisine göre değişmektedir)	%65
Taşınabilir Piller	2012	-	-	%25
	2016	-	-	%45
Kurşun asit akümülatörler	26 Eylül 2010 sonrası	-	% 65	-
Nikel kadmiyum akümülatörler	26 Eylül 2010 sonrası	-	% 75	-
Diğer piller	26 Eylül 2010 sonrası	-	% 50	-

Kaynak: Tojo ve Fischer 2011; İlgili diğer direktifler

Ayrıca yeni AB Atık Çerçeve Direktifinde daha uzun vadeli hedefler belirlenmiştir. Bu yeni hedefler ise şöyle sıralanmaktadır:

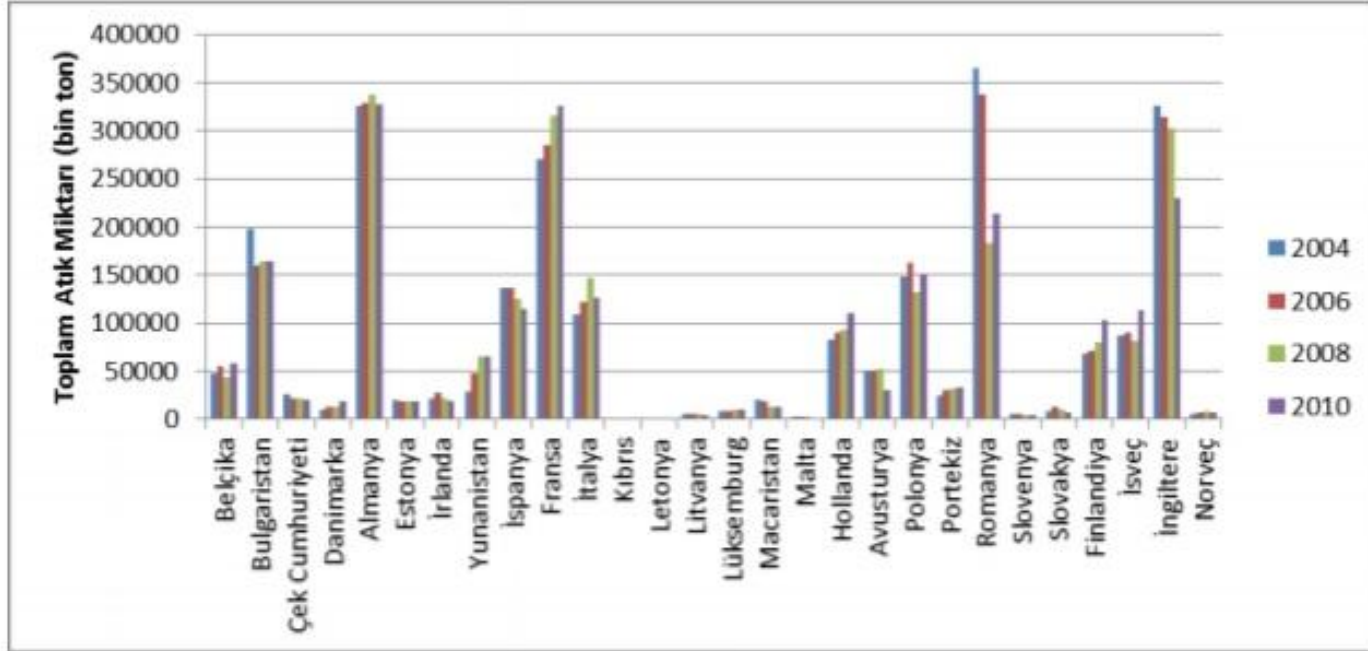
□ 2015: Tamamen ayrı toplama (en azından kağıt, plastik, metal ve cam için).

□ 2020: Evsel ve benzer atıklarda (kağıt, plastik, metal ve cam) %50 geri dönüşüm oranına ulaşma.

□ 2020: İnşaat ve yıkıntı atıklarında (toprak ve taş hariç) %70 geri dönüşüm oranına ulaşma.

Son istatistiklere göre AB, atık yönetiminde önemli bir gelişme kaydetmiştir fakat AB'nin stratejilerinde yer alan "geri dönüştüren bir toplum" olması hedefi için daha fazla çabaya 17 ihtiyaç vardır

Atık üretiminde genel eğilim, tehlikeli atıklar dahil oluşan atık miktarının artması veya en iyi ihtimalle stabilize olması yönündedir. AB 27'nin toplam atık üretimi 2008 yılı için toplam 2,494 milyar ton ve 2010 yılı için toplam 2,502 milyar ton' dur .

Şekil 1: Avrupa ülkelerinde toplam atık üretimi

Kaynak: Eurostat, 2014.

2008 yılında AB'de üretilen atıkların %5,5'i yakılmış, %46'sı geri dönüştürülmüş/geri kazanılmış ve %48,5'i depolanmıştır (EEA, 2011). Belediye atıklarının depolanması oranı %62'den (1995) %40'a (2008) düşürülmüştür. Toplam atık geri dönüşüm oranınının 2008'de %38-40 olduğu tahmin edilmektedir (EEA, 2012-1). Geri dönüşüm oranında 2005 yılına göre %5, 1995 yılına göre %18 ilerleme kaydedildiği görülmektedir. 2008 yılında toplam belediye atıklarının %40'ı geri dönüştürülmüş veya kompostlanmıştır.

Geri dönüşüm oranları atıklara göre farklılık göstermektedir. Ambalaj atıkları, AB mevzuatının başarılı bir şekilde uygulandığı bir alandır. 2007 yılında tüm ambalaj atıklarının %59'u geri dönüştürülmüş ve %14 enerji tasarrufu sağlanmıştır. 2008 yılı ambalaj atıkları direktifi hedeflerinde yer alan %55 geri dönüşüm hedefine 18 ülke 2007 yılında ulaşmıştır. Ambalaj atıklarının geri dönüşümü alt atık türlerine (cam, plastik, metal, kağıt ve karton gibi) göre farklılık göstermektedir. En yüksek geri dönüşüm oranı kağıt ve kartonda en düşük oran ise plastikte yaşanmaktadır.

ŒİMDİ DE DİĞER BÖLGELERE BAKALIM

ABD'de plastik ve yiyecek dahil kişi başına üretilen katı atık miktarı küresel ortalamanın  katı.

ABD plerin geri dönüştürülmesinde kötü bir sicile sahip. Ülkede plerin sadece yüzde 35'i yeniden kullanıma kazandırılıyor. Almanya ise yüzde 68'le en fazla p geri dönüştüren lke.

Endekse göre, dünya genelinde her yıl 2,1 milyar ton p üretiliyor ve bunların sadece yüzde 16'sı geri dönüştürülüyor. plerin yüzde 46'sı geri dönüştürülemeyecek şekilde atılıyor.

in ve Hindistan'ın toplam nüfusu küresel nüfusun yüzde 36'sını oluşturuyor. İki ülkenin ürettiği toplam p oranı ise yüzde 27.

Amerika Birleřik Devletleri'nde bir kişi her yıl ortalama 773 kilogram p üretiyor.

Buna göre, bir Amerikalının ürettiği p miktarı bir inlininkinden , bir Etiyopyalınıninkinden yedi kat fazla.

ABD, tek bařına dünyadaki çöplerin yüzde 12'sinden sorumlu.